

TUTUHESA

GMP-ryhmä/ 27.4.06

Matti Hyryläinen, Eero Paloheimo, Pentti Malaska, Hanna Kalliomäki, Hanna Pihkola

SELONTEKO GLOBAL MARSHALL PLAN -RYHMÄN TYÖSTÄ

JOHDANTO AIHEESEEN

Globalisaatio merkitsee ratkaisevan tärkeää muutosta kansallisvaltioiden muodostamiin poliittis-taloudellis-kulttuurisiin järjestelmiin ja siihen, millainen maailmanyhteisö sen jälkeen on.

Ollakseen tehokas globaalitalous on vapautettu sille haitallisista kansallisista ja poliittisista reunaehdoista sekä institutionaalisista säännöistä. Jäljelle on jätetty ainoastaan ne säännöt, joista taloudelliset toimijat itse keskenään sopivat eturistiriitonsa ratkaisemiseksi.

Gloaalikapitalismin ideologia rikkoo aikaisemman kansallisvaltioiden markkinataloudellisen talousjärjestelmän ja pirstoo niiden taloudellis-poliittis-oikeudellisen-kulttuurisen kolmijäsenyteen yhteiskuntajärjestyksen ja sen mukaisen hyvinvointiyhteiskunnan rationaliteetin yksilöotteiseksi talouden hierarkkisuudeksi.

Nykyinen globaalinen talouden järjestys (tai sellaisen puuttuminen) tekee monissa tapauksissa rikkaista yhä rikkaampia ja köyhistä yhä köyhempiä. Yleisesti yhteiskuntien ja liiketoiminnan tavoitteena pidetään mahdollisimman voimakkaana jatkuvaa talouskasvua ottamatta tavoitteellisesti huomioon ympäristön kantokykyä tai hyvinvoinnin epätasaisuutta ja sen jakautumista maapallolla.

Miten tilannetta voitaisiin korjata niin, että resursseja käytettäisiin tehokkaammin, mutta silti ympäristön näkökulmasta kestävämmällä tavalla, ja että hyvinvointina ei pidettäisi vain sitä miten parhaiten menestyvät tulevat toimeen ?

'GLOBAL MARSHALL PLAN' -ALOITE

Pentti Malaska esitteli GMP-aloitetta Tutuhesa kokouksessa 26.1.2006.

Global Marshal Plan -aloite on syntynyt vallitsevan kehityssuunnan vastavoimaksi, eli pyrkimyksestä muuttaa globaalinen talouden järjestystä eettisen ja eko-sosiaalisen markkinatalouden suuntaan. Lyhyemmin sanottuna markkinataloudeksi hyvinvointiyhteiskuntien tuntemassa muodossa. Kysymys on markkinatalouden vaatimista globaaleista reunaehdoista ja institutionaalisista säännöistä taloudellisille toimijoille sekä näiden sääntöjen laadinnan ja valvonnan demokraattisesta toteutuksesta. Voidaan nähdä, että globaali demokratia, globaali markkinatalous ja globaali kulttuurinen monimuotoisuus kuuluvat yhteen maailmanyhteisön kolmijäsenyyksen välttämättöminä aktiviteetteina, joista jokaisen oma toimintakyky ja toiminta edellyttää vuorovaikutusta muiden kanssa.

GMP:n tavoitteena on maailmanlaajuisen institutionaalisen ekososiaalisen markkinatalouden esittäminen nykyisen globaalikapitalismin ideologian tilalle.

GMP:n keskeisiksi konkreettisiksi tavoitteiksi on valittu:

- YK:n Millenium tavoitteiden toteuttaminen (köyhyyden, nälän, sairauksien jne. poistaminen)
- 100 miljardin US\$ vuosittainen kerääminen mm. valuutanvaihtoverolla ja saasteverolla
- Eko-sosiaalisen markkinatalouden luominen maailmanlaajuisen sääntöjen (WTO, ILO, UNEP, WB, IMF jne.) avulla
- Ruohonjuuritasolle suunnattujen rahastojen pystyttäminen ja korruption vähentäminen.

GMP on vielä kehittelyvaiheessa, ja tukijoita on kutsuttu mukaan tuomaan omat ideansa ja kehitysehdotuksensa. Toistaiseksi parannusehdotukset ja keinot ovat keskittyneet enemmän kehitysmaiden köyhimpien ihmisten sosiaalisen tilanteen parantamiseen. Ympäristöasioiden kehittäminen on jäänyt aloitteessa vähemmälle huomiolle.

Näillä eväillä ja tutustumalla GMP:n kirjalliseen materiaaliin (Franz Josef Radermacher, *Global Marshall Plan. A Planetary Contract For A Worldwide Eco-Social Market Economy*. 07/2004; www.globalmarshallplan.org.) Tutuhasan pienryhmä aloitti verkkokeskustelun aloitteesta ja teemasta yleisemminkin tarkoituksenaan selonteon antaminen Tutuhasan kokoukselle.

Ryhmän työskentelyyn ovat osallistuneet Matti Hyryläinen, Eero Paloheimo, Pentti Malaska, Hanna Kalliomäki ja Hanna Pihkola.

GMP-ryhmän sähköpostikeskusteluissa Matti Hyryläinen ja Eero Paloheimo ovat kriittisesti arvioineet nykyisen markkinatalousmallin ongelmakohtia, sekä visioineet vaihtoehtoisia toimintamalleja. Keskustelua on kommentoinut Pentti Malaska, ja yhteenvetoa käydyn keskustelun pohjalta ovat työstäneet Hanna Kalliomäki ja Hanna Pihkola.

Seuraavassa esitetään hyvin lyhyt kooste keskustelussa esiin tulleista osin vastakkaisista ja osin yhteneväisistä ideoista ja kommentteista. Kooste ja esitettävät ideat sisältävät suoria lainauksia ja kommentteja käydystä sähköpostikeskustelusta sekä koosteen laatijoiden keskustelun pohjalta pelkistämiä ja tiivistämiä kommentteja.

Koosteen tarkoituksena on toimia lähinnä keskustelun innoittajana ja johdantona. Varsinaisiin ehdotuksiin ja ideoihin eettisen ja demokraattisen markkinatalouden luonteesta ja pelisäännöistä perehdytään paneelikeskustelussa, jossa Eero Paloheimo ja Matti Hyryläinen esittelevät tarkemmin omia näkemyksiään aiheesta.

KOOSTE

KOHTI EETTISTÄ, EKO-SOSIAALISTA MARKKINATALOUTTA?

- MISTÄ KESKUSTELU LÄHTI LIIKKEELLE:

Keskeisin kysymys on siinä, minkälaisin säännöin kilpailua markkinoilla käydään: huomioon tulisi ottaa sekä markkinoiden toiminnan eettinen että käytännöllinen puoli.

Idean kehittelyvaiheessa poliittiset realiteetit eivät ole keskeisimmässä asemassa, koska silloin keskustelu lopahtaa heti alkuunsa eikä radikaalien kehitysideoiden esittäminen ole mahdollista.

Radikaalien ehdotusten esiintuominen, rakentaminen ja niiden pohjalta syntyneisiin toimintamalleihin siirtyminen on jo useiden tahojen mielestä hyvin relevanttia, mutta eittämättä ilmeisen vaikeaa. Siitä huolimatta, ja paremminkin juuri siksi tämän ja samantyyppisten keskustelujen ja ponnistelujen toivotaan olevan vallitsevien ajattelutapojen muutosprosessin alkua.

Radikaalien ehdotusten luotettava, laajapohjainen perusteleminen ja informaation levittäminen laajemman tietoisuuden saavuttamiseksi on edellytys sille, että radikaalit ehdotukset kehittyvät ideoista ja malleista konkreettisiksi toimiksi ja tavoiksi.

Melko yleisesti perustavanlaatuinen ongelma nähdään siinä, että poliittisen valtion valta on liukunut yrityksille, jotka ovat ottaneet haltuunsa ja omien intressiensä mukaiseen käyttöön monet ennen poliittiselle valtiolle kuuluneet oikeudet tai mitätöineet ne. Poliittisen vallan pääasiaksi on muodostunut bisnesvaltioiden intressien tukeminen taloudellisen kasvun (ja hyvinvoinnin?) varmistamiseksi teollisesti ja infrastruktuurillisesti kehittyneissä maissa ja alueilla. Keskittynyt bisnesvaltioiden ohjaama kehitys huomioi vain omien intressikohtiensa hyvinvoinnin, jolloin maailman köyhempien osien ja ihmisten hyvinvointi ei kohene, vaan joskus jopa globaalien muutosten seurauksena huononee.

Poliittinen päätöksenteko mukailee taloudellisen kasvun tavoitetta, vaikka periaatteellisella tasolla samat tahot haluavat olla rakentamassa nyt käsiteltävän kaltaisia ohjelmia.

MITEN SIIS MARKKINOIDEN SÄÄNTÖJÄ VOITAIISIIN MUUTTAA?

Keskustelussa esiin on tullut mm. seuraavanlaisia ideoita, kysymyksiä, keinoja ja käytännön ehdotuksia, jotka tässä on esitetty äärimilleen pelkistettyinä, ja joihin alustajat pureutuvat tarkemmin paneelikeskustelussa.

- Jatkuvan talouskasvun ideologian kyseenalaistaminen: Ei niinkään kasvun kieltäminen, kuin todellinen vapaus olla myös tavoittelematta kasvua. Tuotto-odotusten ja kulutuksen järjeistäminen.
- ”Demokraattisten” markkinoiden luominen. Mahdollisimman tasaisten kulutusmahdollisuuksien takaaminen tasapuolisesti kaikille. Oikeus myydä ja ostaa

markkinoilla vapaasti määräytyvään hintaan.

- Tavoitteena on päästä kansainvälisiin sopimuksiin sellaisista omistamisen ja vaihdannan säännöistä, joiden mukaan taloudellinen kilpailu ei ole niin kovaa ja luontoa ja ihmistä kuormittavaa kuin nyt.
- Ei karsita pois kilpailua, vaan pyritään alentamaan painetta jatkuvaan kilpailuun, ja/tai muuttamaan käytävän kilpailun suuntaa. On valittava toiminnalle sellainen lainsäädäntö ja sellaiset reunaehdot, että kilpailu säilyy, mutta tulokset muuttuvat.
- Vaatimuksesta rajattomaan vapaakauppaan tulisi luopua. Valtioilla tulisi olla oikeus säännellä omia markkinoitaan oman tuotantonsa suojelemiseksi.
- Tiedon ja keksintöjen patenteista luopuminen niin, jotta tieto saadaan yhteiseen vapaaseen, hyödylliseen ja yleistä hyvinvointia kohentavaan käyttöön sen sijasta, että se edelleen vain rikastuttaisi rikkaita.
- Miten muutoksia saataisiin toteutettua? Auttaako tiedon ja tietoisuuden lisääminen? Tietoa on nykyäänkin saatavilla, mutta mitään ei silti tapahdu? Jos tietoisuuden lisääminen ei auta, mitä keinoja voi enää olla jäljellä?
- Tarvitaan selkeä ja jäsenneily ja riittävän radikaali vastaehdotus nykyiselle markkinatalouden julistukselle. Selkeään ja perusteltuun aloitteeseen on helpompi liittyä.
- Nykyisiä sääntöjä laativat tällä hetkellä voitolla olevat, jotka tuskin haluavat luopua omasta asemastaan. Vastapuolen toimijoilla ole (vielä?) yhtenäistä ideologiaa tai vaihtoehtoista toimintatapaa, jonka avulla asettaa kyseenalaiseksi nykyinen toiminta.

MITEN TUTUHESA VOISI SUHTAUTUA ALOITTEESEEN?

Tutuhesa voisi tukea aloitetta esimerkiksi laatimalla kriittisiä mutta rakentavia kehitysehdotuksia aloitteen käyttöön. Ehdotuksissa voitaisiin keskittyä Tutuhesan osaamisalueille ja pohtia mahdollisimman radikaalisti, miten GMP:n asettamiin tavoitteisiin voitaisiin päästä, ja mitkä ovat nykyisessä muodossaan aloitteen heikot kohdat, joita vielä tulisi kehittää, ja mitkä olisivat vaihtoehdot.

Keskustelun lopputuloksena voitaisiin laatia esimerkiksi toimitettu yhteisjulkaisu, jossa kehitysehdotuksia on esitetty ja pohdittu. Julkaisussa voisi olla mukana myös muiden GMP-asiaa pohtineiden suomalaisten tahojen kirjoituksia ja kannanottoja. Julkaisun tarkoituksena olisi tehdä GMP:tä tunnetuksi Suomessa eri tahoilla ja herättää yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Kirjasen lisäksi (tai sen sijaan) voitaisiin järjestää seminaari aiheeseen liittyen. Seminaariin voitaisiin kutsua esimerkiksi likeminded-tahoja. Tavoitteena olisi yhteiskunnallisen keskustelun herättäminen, GMP:n liittyvän tietoisuuden lisääminen ja tätä kautta useampien sidosryhmien saavuttaminen ja tavoitteiden muuttuminen konkreettiseksi toiminnaksi.